

**The effect of Using Consultative Services
and The life Quality Of Blind and low vision People
In The city Of Tehran .**

TALAT ALLAHYARI¹, ELHAM IRANMANESH²

Abstract:

Aim: This current investigation is aimed in considering the relation between using consultative services and life quality of blind and little blind people of Tehran.

Method: This investigation is a scanning one which it has used of a questionnaire with 38 question and it has been implemented on 355 people out of 4113 blind and little blind people living in Tehran which have been chosen for a judicial or subjective sampling method and Spirman and D.samerz coefficient were used for data analyzing .

Findings: Data have shown that there exists a meaningful relation between the said hypothesis and the life Quality of blind and little blind people in Tehran . in this regard the most meaningful relation exist for the 3 variables of the amount of trust of blind and little blind people in consultative services , Acceptance way and communication between the consultant with blind and little blind people and the two variables of the duration and the amount of using consultative services dedicated the least meaningful relation for themselves and with life quality variable of blind and little blind people .

Conclusions: : Data have shown that there exists a meaningful relation between the said hypothesis and the life Quality of blind and little blind people in Tehran .

Keywords: life quality, consultation, people with little capability, little blind, blind.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

1 - Allah- yari T. (ph. D) Assist Prof. of Allameh Tabatabaee university
2-M.A in Consultation Course ((Authored)

تاثیر استفاده از خدمات مشاوره

در افزایش کیفیت زندگی

افراد کم بینا و نابینا شهر تهران

طلعت اللهیاری^۱ الهام ایرانمنش^۲

چکیده

هدف: هدف این پژوهش بررسی رابطه بین استفاده از خدمات مشاوره اجتماعی و کیفیت زندگی افراد کم بینا و نابینا شهر تهران بوده است.

روش: این پژوهش از نوع پیمایش می باشد که در آن از تکنیک پرسشنامه محقق ساخته با ۳۸ سؤال استفاده شد و روی ۳۵۵ نفر از ۴۱۱۳ نفر فرد کم بینا و نابینا ساکن در شهر تهران که به روش نمونه گیری قضاوتی با هدفمند انتخاب شده بودند به اجرا درآمد و برای تحلیل داده ها ضرایب اسپیرمن و د سامرز به کار گرفته شد.

نتایج: داده ها نشان دادند که بین فرضیه های مطرح شده و متغیر کیفیت زندگی افراد کم بینا و نابینا در شهر تهران رابطه معنی داری وجود دارد در این میان به ترتیب سه متغیر میزان اعتماد افراد کم بینا و نابینا نسبت به ارائه خدمات مشاوره، نحوه پذیرش و برقراری ارتباط مشاوره با افراد کم بینا و نابینا و میزان تخصص مشاور در ارائه خدمات مشاوره بیشترین رابطه معنی داری و دو متغیر مدت استفاده از خدمات مشاوره و میزان استفاده از خدمات مشاوره کمترین رابطه معنی دار را با متغیر کیفیت زندگی افراد کم بینا و نابینا نشان داده اند.

بحث و نتیجه گیری: دادهای پژوهش نشان داد بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته که همان کیفیت زندگی افراد کم بینا و نابینا است رابطه معنی دار و مستقیم وجود دارد در نهایت فرضیه های پژوهش تأیید می شود

واژگان کلیدی: کیفیت زندگی، مشاوره، کم توان، کم بینا و نابینا

۱- دکترایستاد یار گروه آموزشی مددکاری اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی

۲- کارشناسی ارشد مشاوره (نویسنده اصلی)

وجود دارند و ۹۰ درصد از آنها در کشورهای در حال توسعه زندگی می کنند آمارها نشان می دهند که در هر ۵ دقیقه یک نفر در جهان دچار نابینایی می شود و ۸۰ درصد از این نابینایی ها اجتناب ناپذیر است همچنین سازمان بهداشت جهانی اعلام داشت که این آمار به علت رشد جمعیت و بالا رفتن سن تا سال ۲۰۲۰ به دو برابر می رسد (۳).

دولتها موظفند زمینه لازم را برای تأمین حقوق و حمایت از آنان فراهم آورند زیرا این افراد باید از امکانات سایرین برخوردار باشند (۵ و ۴) با وجود پیشرفتهایی که در جامعه ما رخ داده و می دهد هنوز دیدگاههای سستی نسبت به افراد کم توان در فرهنگ ما غالب است نگرشی که نگاهش به ناتوانی ها و محدودیتهای آنهاست نه استعدادها و قابلیت های آنان چنین نگرشی آنقدر نفوذ عمیقی یافته است که به خانواده ها هم انتقال پیدا کرده است اکثر والدین از شنیدن کم توانی فرزندشان دگرگون می شوند.

و این امر را مشکل بزرگی جهت طرد شدن از سوی دیگران می دانند خدمات مشاوره خانواده ها را با توانایی های فرزندان شان که می تواند در خدمت جامعه قرار گیرد آشنا ساخته و اطلاعات لازم در این زمینه را به آنها می دهد. (۶ و ۷ و ۸)

افراد کم بینا و نابینا برای تأمین سلامت روحی و بهبود کیفیت زندگی خود به خدمات مشاوره نیاز دارند بران (۱۹۹۵)

کیفیت زندگی را تفاوت بین نیازهای برآورده شده و کسب نشده می داند (۸ و ۹) سازمان بهداشت جهانی (۱۹۹۹) آن را درک افراد از وضعیت زندگی در راستای اهداف، انتظارات استعدادها و علائق خود تعریف می

با توجه به اینکه بخشی از رشته مشاوره که امروزه مشاوره نوتوانی نام دارد به افراد کم توان یا معلول اختصاص یافته استو رابطه بین این خدمات و کیفیت زندگی افراد کم توان به ویژه افراد کم بینا و نابینا در شهر تهران مورد بررسی پژوهش حاضر می باشد. در طول تاریخ همیشه افراد کم توان وجود داشته اند و زندگی آنها در زمانها و کشورهای مختلف متفاوت و تحت تأثیر عواملی نظیر سن، جنس و علل بروز کم توانی بوده است اگر چه در نگرش عامه نمی توان این افراد را عادی قلمداد نمود ولی پژوهشگران علوم اجتماعی بر این عقیده اند که در صورت وجود خدمات لازم آنها قادر خواهند بود از یک زندگی طبیعی برخوردار شوند بر طبق آمار یونیسف ده درصد از جمعیت هر کشور دارای کم توانی هستند که اگر جمعیت ایران را در حال حاضر ۷۰ میلیون نفر در نظر بگیریم با ۷ میلیون فرد کم توان روبرو می باشیم که وجود سیستمهای حمایتی و محیط مناسب در ارائه خدمات به آنان بسیار مؤثر است. (۱) سازمان ملل (۱۹۸۶) چهار عامل را برای کم توانی ارائه داده است.

ارثی و ژنتیکی ۲- عوامل بیولوژیکی ۳- حوادث شرایط فرهنگی، اجتماعی و محیطی (۲)

با توجه به این که کم توانی دارای ابعاد گوناگون جسمی، روانی و اجتماعی می باشد و بعد جسمی به انواع شنوایی، حرکتی و بینایی تقسیم بندی می شود در این پژوهش بعد جسمی از نوع بینایی مورد نظر قرار دارد سازمان بهداشت جهانی در روز جهانی نابینایان سال ۲۰۰۲ میلادی طی بیانیه ای اعلام کرد که ۴۵ میلیون فرد نابینا و ۱۸۰ میلیون فرد دارای اشکال بینایی در جهان

افتخار، نجومی و کوهپایه زاده (۱۳۸۱) به مقایسه کیفیت زندگی دانش آموان نابینا و همتایان بینایشان پرداختند بدین منظور ۹۳ نفر که ۱۸ دختر و ۷۵ پسر ۱۵ ساله و بالاتر بودند انتخاب کردند در شهر تهران گروه مقایسه سه برابر دختر و دو برابر پسر بودند با مشاهده تفاوت معنی دارد مقیاس تحرک معلوم شد که وسایل حمل و نقل و تسهیلات کمک بینایی در کیفیت زندگی آنها اثر دارد.

روش پژوهش:

در این پژوهش با توجه به موضوع مورد بررسی یعنی رابطه بین استفاده از خدمات مشاوره و کیفیت زندگی افراد کم بینا و نابینا و نیز ویژگی جامعه آماری نوع روش تحقیق روش پیمایشی می باشد.

جامعه آماری در این پژوهش در برگرفته کلیه افراد کم بینا و نابینا ساکن در شهر تهران می باشد که طبق گزارش بدست آمده از بهزیستی شهر تهران در زمان انجام این تحقیق دارای ۴۱۱۳ نفر (مرد و زن) کم بینا و نابینا است.

برای تعیین حجم نمونه از معادله نمونه گیری کوکران استفاده شد و ۳۵۵ نفر تعیین گردید که این تعداد با روش نمونه گیری غیر احتمالی قضاوتی یا هدفمند از دو جنس مرد و زن که خدمات مشاوره را دریافت کرده بودند انتخاب شد.

ابزار پژوهش:

در این پژوهش از تکنیک پرسشنامه محقق ساخته که بر اساس مقیاس لیکرت و دارای ۳۸ سؤال است استفاده گردید اعتبار این پرسشنامه از نوع محتوایی صوری است که به تأیید تنی چند از صاحب نظران و اساتید این رشته رسید و از نظراتشان در این زمینه استفاده شد.

کند تأمین کیفیت زندگی افراد کم بینا و نابینا متناسب با افراد عادی گرچه دشوار است اما وظیفه مهم مشاوره و توان بخش می باشد. (۱۱)

فردریکسون (۲۰۰۰) معتقد است خدمات مشاوره ای جنبه پیشگیرانه دارد و متخصصان با کم کردن عمل کرد نامطلوب هیجانی افراد موجب ایجاد و افزایش سلامتی در ایشان می گردند. (۱۲) به علاوه این خدمات اعتماد به نفس را در افراد کم بینا و نابینا بالا می برند. (۱۳) و به تنظیم برنامه هایی برای کسب رضایت شخصی می پردازند این خدمات با تأکید بر نقش حمایتی و پذیرش بی قید و شرط باعث غلبه این افراد بر احساس حقارت افسردگی، اضطراب و در نهایت شناخت توانایی ها و محدودیت هایشان می شوند. (۱۵) مشاوران می کوشند تا با آشنا کردن این افراد با نقشهایی که قادرند ایفا نمایند کیفیت زندگی شان را ارتقاء بخشند. (۱۶)

و یجیاکومار و همکارانش (۲۰۰۶) کیفیت زندگی ۱۵۹ فرد نابینای ۱۵ ساله را در جنوب هندوستان قبل و بعد از ارائه خدمات توانبخشی اندازه گرفتند که ۹۵٪ در کیفیت زندگی بهبود نشان دادند ولی تفاوت معنی داری در نمرات دریافت خدمات توانبخشی به چشم می خورد.

کیت و واتسون (۲۰۰۲) کیفیت زندگی را در ۷۶ نفر دانش آموز کم توان که خدمات آموزشی ویژه دریافت می کردند و ۶۴ فرد عادی با استفاده از پرسشنامه کیفیت زندگی دانش آموزی اندازه گیری کردند که در سه مقیاس رضایتمندی شخصی، بهزیستی و علاقه اجتماعی تفاوت معنی دار داشتند که این امر نشان دهنده عدم تساوی در کیفیت زندگی افراد کم توان با افراد عادی می باشد.

زندگی آنها رابطه معنی دار در سطح خطای ۰/۰۵ وجود دارد ضریب اسپیرمن با مقدار ۰/۱۳ همبستگی و ضریب d سامرز که برای تعیین میزان و شدت این رابطه به کار رفته با مقدار ۰/۱۳ رابطه مستقیم و ضعیفی را بین این دو متغیر نشان می دهند.

جدول ۲- توزیع نسبی کیفیت زندگی افراد کم بینا و نابینا بر حسب میزان استفاده از خدمات مشاوره در ماه

میزان	کمتر از	بین پانزده	بیشتر	
استفاده از خدمات	پانزده ساعت	تا بیست ساعت	از بیست ساعت	کل
پایین	۱۹/۹	۵۰/۰	-	۲۰/۸
متوسط	۶۹/۴	۵۰/۰	۱۰۰/۰	۶۹
بالا	۱۰/۷	-	-	۲۲۹
تعداد کل	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۳۳
	۳۰۷	۱۶	۸	۳۳۱

همان گونه که یافته های جدول شماره ۲ و ضریب همبستگی اسپیرمن نشان می دهد بین دو متغیر میزان استفاده افراد کم بینا و نابینا از خدمات مشاوره و کیفیت زندگی آنها رابطه معنی دار در سطح خطای ۰/۰۵ وجود دارد ضریب اسپیرمن با مقدار ۰/۱۱ همبستگی ضعیفی را بین این دو متغیر نشان می دهد همچنین میزان و شدت این رابطه بر اساس ضریب d سامرز ۰/۱۹ می باشد که رابطه مستقیم و ضعیف را نشان می دهد.

جهت محاسبه روایی شاخصها ضریب آلفای کراباخ به کار رفت که به ترتیب روایی شاخص کیفیت زندگی افراد کم بینا و نابینا ۰/۸۳ میزان اعتماد افراد کم بینا و نابینا نسبت به ارائه خدمات مشاوره ۰/۸۸ و نحوه پذیرش و برقراری ارتباط مشاور با افراد کم بینا و نابینا ۰/۶۶ و در نهایت روایی کل سؤالات ۰/۹۱ بدست آمد. روش آماری:

تجزیه و تحلیل داده های این پژوهش در دو مرحله انجام شد. برای تحلیل یک متغیره با استفاده از شاخصهای مرکزی. برای تحلیل دو متغیره بمنظور آزمون فرضیه های پژوهش از ضریب همبستگی اسپیرمن و برای تعیین میزان و شدت رابطه آنها از ضریب d سامرز استفاده شده است.

جدول ۱- توزیع نسبی کیفیت زندگی افراد کم بینا و نابینا بر حسب مدت استفاده از خدمات مشاوره

مدت استفاده از	دو سال و کمتر	سه تا چهار	پنج سال و بیشتر	کل
پایین	۲۴/۶	۲۰/۵	۲۰/۸	۶۵/۹
متوسط	۶۵/۳	۶۹/۲	۹۰/۹	۶۹/۲
بالا	۱۰/۱	۱۰/۳	۹/۱	۲۲۹
تعداد کل	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۳۳
	۲۴۸	۳۹	۴۴	۳۳۱

جدول شماره ۱: نشان می دهد بین دو متغیر مدت استفاده افراد کم بینا و نابینا از خدمات مشاوره و کیفیت

جدول ۳- توزیع نسبی کیفیت زندگی و اعتماد به مشاوره

اعتماد	کم	متوسط	زیاد	تعداد
کیفیت				کل
پایین	۷۵/۹	۳۶/۷	۳/۶	۲۰/۸
متوسط	۶۹/۲	۲۴/۱	۶۳/۳	۷۹/۳
بالا	۱۰/۰	-	-	۲۲۹
تعداد	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۷/۱
کل	۲۹	۱۰۹	۱۹۳	۳۳

همان گونه که یافته های جدول شماره ۳ و ضریب همبستگی اسپیرمن نشان می دهد بین دو متغیر میزان اعتماد افراد کم بینا و نابینا نسبت به ارائه خدمات مشاوره و کیفیت زندگی آنها رابطه معنی داری در سطح خطای ۰/۰۱ وجود دارد ضریب اسپیرمن با مقدار ۰/۶۷ همبستگی نسبتاً قوی را بین دو متغیر مذکور نشان می دهد و میزان و شدت این رابطه بر اساس ضریب d سامرز ۰/۵۰ می باشد.

جدول ۴- توزیع نسبی کیفیت زندگی افراد کم بینا و نابینا بر حسب نحوه پذیرش و برقراری ارتباط مشاور

نحوه پذیرش	بد	معمولی	خوب	کل
پایین	۶۰/۰	۴۷/۸	۱۲/۲	۲۰/۸
متوسط	۴۰/۰	۵۲/۲	۷۴/۸	۶۹
بالا	-	-	۱۳/۰	۲۲۹
تعداد کل	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۳۳
	۱۰	۶۷	۲۵۴	۳۳۱

همان طور که یافته های جدول شماره ۴ و ضریب همبستگی اسپیرمن نشان می دهد بین دو متغیر نحوه پذیرش و برقراری ارتباط مشاور با افراد کم بینا و نابینا و کیفیت زندگی آنان رابطه معنی دار در سطح خطای ۰/۰۱ وجود دارد ضریب اسپیرمن با مقدار ۰/۴۰ همبستگی متوسطی را بین دو متغیر مورد نظر نشان می دهد به علاوه شدت و میزان این رابطه بر اساس ضریب d سامرز ۰/۴۲ می باشد. که رابطه ای مستقیم و متوسط را نشان می دهد

جدول ۵- توزیع نسبی کیفیت زندگی افراد کم بینا و نابینا بر حسب تخصصی مشاور در ارائه خدمات مشاوره

تخصص	فوق دیپلم	کارشنا سی	کارشنا سی	دکتری	تعداد
پایین	۴۷/۰	۲۰/۵	-	۲۰/۸	۶۹
متوسط	۵۳/۰	۷۲/۶	۷۷/۵	۶۹/۲	۲۲۹
بالا	-	۶/۸	۲۲/۵	۱۰/۰	۳۳
تعداد	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۳۳۱

همان طور که یافته های جدول شماره ۵ و ضریب همبستگی اسپیرمن نشان می دهد بین دو متغیر میزان تخصص مشاور در ارائه خدمات مشاوره و کیفیت زندگی افراد کم بینا و نابینا رابطه معنی داری در سطح خطای ۰/۰۱ نشان می دهد ضریب اسپیرمن با مقدار ۰/۴۸ همبستگی متوسطی را بین دو متغیر مذکور و میزان و شدت این رابطه بر اساس ضریب d سامرز ۰/۳۸ می باشد که رابطه مستقیم و متوسطی را نشان می دهد.

بحث و نتیجه گیری :

در رابطه با تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته (کیفیت زندگی افراد کم بینا و نابینا) نکات ذیل روشن می گردد .

بین دو متغیر مدت استفاده افراد کم بینا و نابینا از خدمات مشاوره و کیفیت زندگی آنها رابطه معنی دار ، مستقیم و ضعیفی به میزان ۰/۱۳ وجود دارد این امر بیانگر آن است که آن دسته از افراد کم بینا و نابینا که به مدت دو سال و کمتر از خدمات مشاوره استفاده می کردند از کیفیت زندگی پایین و متوسطی برخوردار می باشند (۶۵/۳ درصد و ۲۴/۶ درصد) ولی آن دسته از افراد کم بینا و نابینا که به مدت پنج سال و بیشتر از این خدمات استفاده می کردند میزان کیفیت زندگی آنها در سطح متوسط و بالا می باشد (۹۰/۹ درصد و ۹/۱ درصد) بین دو متغیر میزان استفاده افراد کم بینا و نابینا از خدمات مشاوره و کیفیت زندگی آنها رابطه معنی دار ، مستقیم و ضعیفی به میزان ۰/۱۹ وجود دارد این امر بیانگر آن است که آن دسته از افراد کم بینا و نابینا که به میزان ده ساعت و کمتر در طول ماه از خدمات مشاوره استفاده کردند میزان کیفیت زندگی آنها در سطح متوسط و پایین می باشد (۶۹/۴ درصد و ۱۹/۹ درصد) اما آن دسته از افراد کم بینا و نابینا که به میزان بیست و پنج ساعت و بیشتر در طول ماه از خدمات مشاوره استفاده کردند از میزان کیفیت زندگی در سطح متوسط برخوردار می باشند (۱۰۰ درصد) بین دو متغیر میزان اعتماد افراد کم بینا و نابینا نسبت به ارائه خدمات مشاوره و کیفیت زندگی این افراد رابطه ای معنی دار ، مستقیم و متوسط به مقدار ۵۰٪ وجود دارد این امر نشان می دهد که آن دسته از افراد کم بینا و نابینا که اعتماد

کمی نسبت به خدمات مشاوره دارند میزان کیفیت زندگی آنان در سطح پایین می باشد (۷۵/۹ درصد) و این در حالی است که آن دسته از افراد کم بینا و نابینا که دارای اعتماد زیادی نسبت به خدمات مشاوره هستند از کیفیت زندگی در سطح متوسط و بالا بهره مند می باشند (۷۹/۳ درصد و ۱۷/۱ درصد)

بین دو متغیر نحوه پذیرش و برقراری ارتباط مشاور با افراد کم بینا و نابینا و کیفیت زندگی این افراد رابطه ای معنی دار ، مستقیم و متوسط به میزان ۰/۴۲ وجود دارد .

این موضوع بیانگر این مطلب است که آن دسته از افراد کم بینا و نابینا که نحوه پذیرش و برقراری ارتباط مشاور را بد ارزیابی کردند میزان کیفیت زندگی آنها در سطح پایین قرار دارد (۶۰ درصد) ولی آن دسته از افراد کم بینا و نابینا که نحوه پذیرش و برقراری ارتباط مشاور را خوب ارزیابی نمودند دارای کیفیت زندگی در سطح بالا و متوسط می باشند (۸۷/۴ درصد و ۱۳ درصد) .

بین دو متغیر میزان تخصص مشاور در ارائه خدمات مشاوره و کیفیت زندگی افراد کم بینا و نابینا رابطه معنی دار ، مستقیم و متوسطی به میزان ۰/۳۸ وجود دارد این امر بیانگر آن است که آن دسته از افراد کم بینا و نابینا که میزان تخصص مشاور را در ارائه خدمات مشاوره فوق دیپلم و نامشخص ارزیابی کردند میزان کیفیت زندگی آنها در سطح پایین و متوسط می باشد (۰/۵۳ درصد و ۴۷ درصد) اما آن دسته از افراد کم بینا و نابینا که تخصص مشاور را در ارائه خدمات مشاوره دکتری ارزیابی نمودند میزان کیفیت زندگی آنها در سطح متوسط و بالا می باشد (۷۵/۵ درصد و ۲۲/۵ درصد) بنابراین تمام ۵ متغیر مستقل یعنی مدت استفاده افراد کم بینا و نابینا از خدمات مشاوره ، میزان استفاده افراد کم

۶- حسینی طاهرا ، سید محسن (۱۳۸۲) ؛ جایگاه روانشناسان در باز توانی معلولان .

۷- کمالی ، محمد (۱۳۸۴) ؛ ناتوانی رشدی ، تهران ، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی ، انتشارات دانشکده علوم توانبخشی .

8- Brown , Roy . (1995) , The Family and The profession :Issues of quality of life for the consumer

۹- اللهیاری ، طلعت (۱۳۸۲) ؛ توان بخشی کودکان ، تهران ، انتشارات سروش .

10-World Health organization Department of Mental Health Amounted bibliography of the who quality of life assessment instrument - who Qol October 1999.

11-Silvan aM.T . Watson,and Kenneth D.keith (2002) , comparing the Quality of life of school age children with and without Disabilities Mental Retardation vol. 40 . No 4:304-3L20 .

12-Conyne K.Robert (2004) , prevntive counseling .

13-Torton J.Importance of Information following Myocardial infarction.J of Adv.Nurs 1998 : 27 (4) :778 .

۱۴- عطاری ، یوسفعلی . فلاحی رضا . یوسفی ناصر (۱۳۸۲) ؛ مشاوره توانی ، تهران ، انتشارات گلگشت .

15-Vijay KUMARV : Jhon Rajesh . Datta D: Thulasiraj Ravilla .Nirmalan praveen (2006), Quality of life after community - based rehabilitation for blind persons in arural population of south India

۱۶۶- خواجه حسینی، علی (۱۳۸۲) ؛ شیوه های مؤثر در

مدیریت امور نابینایان ، همشهری ، سال یازدهم شماره ۳۱۹۴ .

بینا و نابینا از خدمات مشاوره ، میزان اعتماد افراد کم بینا و نابینا نسبت به ارائه خدمات مشاوره ، نحوه پذیرش و برقراری ارتباط مشاور با افراد کم بینا و نابینا و میزان تخصص مشاور در ارائه خدمات مشاوره به این افراد و متغیر وابسته که همان کیفیت زندگی افراد کم بینا و نابینا است رابطه معنی دار و مستقیم وجود دارد در نهایت تمام فرضیه ها تأیید می شود آنچه مهم می باشد این است که یافته های هیچ یک از پژوهشهایی که تاکنون انجام شده نتوانسته پاسخگوی پرسشهای این پژوهش باشد به همین دلیل این پژوهش باید انجام می شد تا یافته های آن بررسی و گزارش شود . اما آنچه مسلم است این مطلب می باشد که ارائه خدمات مشاوره در کنار خدمات توان بخشی و مددکاری اجتماعی می تواند در ارتقاء بخشیدن به کیفیت زندگی افراد کم توان به ویژه افراد کم بینا و نابینا بسیار مؤثر و سودمند واقع شود

منابع

1-UNICEF (1996) , The state of the worlds , children . Oxford university press : oxford .

2- An examination of experiences of mothers of children with Down Syndrome : A two country comparison , PHD thesis , Talat Allahyari , Zooo ,

۳- کریمی ، حمیدرضا (۱۳۸۲) ، توانبخشی گروه های خاص ، تهران ، انتشارات گستره

۴- افتخار ، حسن ، نجومی مرضیه ، کوهپایه زاده جلیل ، (

۱۳۸۱) ، بررسی کیفیت زندگی دانش آموزان نابینا و همتایان بینای آنها ، نشریه اندیشه و رفتار ، شماره ۲۸ .

۵- نظری ، احمد (۱۳۸۱) ، مفهوم توانبخشی مبتنی بر جامعه CBR ، تهران ، انتشارات دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی